

E. TERVYTĖS NUOTR.

ATMINTIS

Meilė Lukšienė: „Visada būk su skrybėle“

Nors habilituota mokslų daktarė Meilė Lukšienė nebuvo profesorė, tačiau, kaip sakė prof. habil. dr. Viktorija Daujotytė, pati tauta jai suteikė Profesorės vardą.

Jūratė Mockuvienė

Šiemet minime 100-ąsias habilituotos mokslų daktarės Meilės Lukšienės gimimo metines, kurias UNESCO įtraukė į 2012–2013 m. minimų datų kalendorių. O Lietuvos Seimas 2013-uosius paskelbė Meilės Lukšienės metais. Tai solidus įvertinimas už pasiaukojamą ir ilgametį indėlį ugdant žmogų asmenybę, kuriant Lietuvos švietimo sistemą.

Tikriausiai ne itin prasminga svarstyti, kokį indėlį į mūsų šalies švietimo istoriją būtų įnešusi M.Lukšienė, jei didžiąją savo darbinės karjeros dalį būtų praleidusi nepriklausomoje Lietuvoje. Reformuoti lietuvišką švietimo sistemą ji pradėjo tik sulaukusi garbingo amžiaus.

Deja, gūdžiu sovietmečiu jai teko dirbti Vilniaus universitete, laviruojant tarp sovietinė ideologija persismėlusių komjaunimo prievaizdų, kol galų gale Filologijos fakulteto Lietuvių literatūros katedra kartu su išskiliausiomis to meto asmenybėmis – vedėja M.Lukšiene, Vanda Zabarskaite, Irena Kostkevičiute, Aurelija Rabačiauskaite, Jurgiu Lebedžiu, Juozu Balčikoniu buvo išdraskyta, o profesūra išmesta iš universiteto.

Kaip prisimena su profesore apie pusę amžiaus bendravusi pedagogė Laima Abraitytė, vieno jų susitikimo metu prie tuometės „Svajonės“ parduotuvės Gedimino prospekte Vilniuje, kai abiem buvo sunkus metas, pro šalį ėjo buvęs universiteto komjaunimo sekretorius, vėliau – kultūros ministras, pridėjęs savo „kanopą“ prie katedros žlugdymo.

„Manęs, žinoma, jis galėtų nesveikinti, bet praeiti pro Daktarę nė nekriuktelėjus – neišeina, todėl pasisveikino, – pasakoja to įvykio liudytoja L.Abraitytė. – Jam praėjus M.Lukšienė sako: va, visada, kai blogai, būk su skrybėle. O aš kaip tik buvau skrybėlę nusipirkusi. Kokia gili metafora: vadinasi, būk visada iškėlęs galvą. Daktarė per visą gyvenimą žingsniavo su skrybėle.“

M.Lukšienės siekiai ir padaryti darbai, visuomeniniai užmojai skatina ją lyginti su rašytoja, pedagoge, visuomenės ir politikos veikėja Gabriele Petkevičiute-Bite. Nors ir gyvenusios skirtingais šimtmečiais, abi jos giliai suvokė lietuvių moters inteligentės prie-

demę pirmiausia savo tautai: nelaukti ir nesidairyti į šalį, bet pačiai veikti, daryti tai, kas gal nuo tavęs vienos priklauso, nepaisant nepalankių sąlygų ir ne visada sėkmingai susiklostančių aplinkybių.

Beje, be visos įspūdingos mokslinės ir visuomeninės veiklos, M.Lukšienė buvo atidi ir atsidavusi žmona, užaugino dvi dukteris ir sūnų.

Humanistinės pasaulėžiūros puoselėtoja

Labiausiai L.Abraitytei įstrigo M.Lukšienės dėstomas Jono Biliūno seminaras. Kai 1951 m. pašnekovė įstojo į Vilniaus universiteto Filologijos fakultetą studijuoti lituanistikos, M.Lukšienė dėstė tautosaką. Minėtame seminare dėstytoja skiepijo humanizmo, žmogaus atjautos sampratą.

Dar Stalino valdymo laikotarpiu universiteto gyvenimas tekėjo dviem linijomis. Viena – labai nuožmi ir aštri, sovietinės ideologijos, komjaunimo linija, vainikuojama metimu iš universiteto dėl tėvų kilmės ir kitomis prievartinėmis priemonėmis.

„Didelė dalis studentų iš dalies buvo paveikti lozunginių idėjų, skelbiančių šviesią ateitį, visuotinę laimę, gyvenimą, pasaką paverčiantį tikrove. Tačiau čia pat susidūrėme su giliu ir rimtu profesūros darbu krepiant jaunimą į akademines studijas, literatūrą, skaityklas. Tai asmenybės formavimuisi turėjo begalinę reikšmę. O J.Biliūno seminaras buvo absoliučiai priešingas tai oficialiai ideologinei krypciai. Biliūną M.Lukšienė aiškino iš humanizmo pozicijų: kad galima nutraukti blogio grandinę, kad nevalia į blogį atsakyti tuo pačiu“, – prisiminimais dalijasi L.Abraitytė.

Tad nenuostabu, kad pedagogei visuomet svarbiausias buvo žmogus. Tai patvirtino ir jos dukra habil. dr. Ingė Lukšaitė: mama namie visada pasakodavo apie savo studentus. „Su studentais ji sugebėjo užmegzti žmogišką kontaktą, nebuvo akademinio atskirumo“, – pasakoja L.Abraitytė.

Pasak Švietimo ir mokslo ministerijos (ŠMM) Strategijų programų biuro vedėjo pavaduotojos dr. Ritos Dukynaitės, visuose M.Lukšienės parengtuose švietimo srities tekstuose buvo kalbama apie žmogų – vaiką, mokinį, studentą. Buvo keliamas tikslas ugdyti asmenybę, o tik po to kalbama apie mokymosi bazę ar kitus materialiuosius dalykus.

Iki šiol prisimenamas garsus M.Lukšienės posakis: „Nelygstama žmogaus vertė.“ Jos supratimu, kiekvienas yra unikalus ir į kiekvieną reikia žiūrėti kaip į asmenybę. Mokinys, žmogus nėra objektas, į jį negalima tik prikimšti žinių. Ji matė ir ypatingą tėvų vaidmenį formuojant asmenybę, o ne tik mokyklos.

Racionalus protas pasitarnavo Sąjūdžiui

Kai išguita iš universiteto M.Lukšienė liko be darbo, niekada neprarado orumo, iki

*M.Gimbutienė svečiuose
pas M.Lukšienę 1993 m.*

pat paskutinės minutės dirbo darbus, naudingus visuomenei ir Lietuvai. Netrukus ji buvo priimta dirbti į Pedagogikos institutą, kuriame tęsė demokratinės švietimo minties tyrinėjimus, parengė brandžių edukologijos mokslo darbų. Atėjus politiniam atšilimui M.Lukšienė iškart įsitraukė į Sąjūdžio veiklą, buvo iniciatyvinės grupės narė. Tik ji, kultūrologė, literatūrologė, edukologė, ir ekonomistė Kazimira Prunskienė – tarp gausaus būrio vyrų.

Kaip jai pavyko pritapti, pelnyti pagarbą ir pasitikėjimą? Atsakymą pasufleruoja biografijos faktai. M.Lukšienė gerai mokėsi jaunystėje ir galėjo studijuoti bet kur ir bet kokią discipliną. Ji pirmiausia pasirinko gamtos mokslus, chemijos studijas. Bet šiuos mokslus metė, nes, kaip pati yra sakiusi, jos nebuvusios įdomios, o jai patiko bėgioti po parodas ir teatrus. Todėl vėliau pasirinko humanitarinius mokslus. M.Lukšienė yra apgynusi dvi disertacijas iš skirtingų mokslo krypčių: ji yra humanitarinių mokslų daktarė ir socialinių mokslų habilituota daktarė.

Profesorius Vytautas Landsbergis apie M.Lukšienę yra sakęs, kad ji ir Sąjūdyje visiems buvo mokytoja – savo ramiu inteligentišku balsu, plačiu kultūrinio akiračiu ir visuomenės raidos išmanymu. Pasak V.Landsbergio, ji rodė pavyzdį ne tik kaip mokslininkė, bet buvo ir moralinis autoritetas, sektinas pavyzdingo gyvenimo bei pamatinių principų laikymosi žmogus.

„Kai nepriklausomos Lietuvos laikais pirmą kartą oficialiai buvo švenčiamas jos jubiliejus, ministerijos darbuotojas, įteikdamas apdovanojimo raštą, atsiprašinėjo, kad šiek tiek pavėluotai – ir ne mėnesiu, o dešimtmečiais. Pasakiau: Daktarė, aš labai džiaugiuosi, kad jūs nei nusipelnėsi, nei pasipelnėsi“, – sakė L.Abraitytė.

Kaip padėką už nenuilstamą pedagoginę veiklą ir humanizmo puoselėjimą, Švietimo ir mokslo ministerija 2010 m. įsteigė Meilės Lukšienės premiją pedagogams už demokratiškumą, bendruomeniškumą, tautiškumą, humanizmo, kūrybiškumo idėjų įgyvendinimą ir sklaidą. Už tas vertybes, kuriomis savo gyvenime vadovavosi pati M.Lukšienė. O Mokslų akademija rengiasi įsteigti dvi premijas, skirtas jaunajam mokslininkui už sėkmingą mokslinės veiklos startą ir mokslininkui už brandžius mokslinius darbus

*Šių metų pavasarį prezidentė
D.Grybauskaitė atidengė atminimo
lentą Meilei Lukšienei*

A. TARVODO NUOTR.

edukologijos, kultūrologijos, lituanistikos srityse.

Pirmasis nepriklausomos valstybės strateginis dokumentas

M.Lukšienė suprato, kad švietimas yra ta sritis, dėl kurios vizijos turi susitarti politinės partijos, inteligentai, įvairios interesų grupės. Reikia pabrėžti, kad M.Lukšienei vadovaujant parengta Lietuvos švietimo koncepcija buvo pirmasis strateginis valstybės dokumentas nepriklausomoje Lietuvoje.

„Atšilimo“ laikotarpiu tautinę švietimo sistemą kuriantys dokumentai kasmet byrėjo vienas po kito. 1988 m. buvo paskelbta Tautinės mokyklos koncepcija ir pristatyta garsiajame mokytojų suvažiavime Maskvoje. Po metų, 1989 m., buvo sudaryta Švietimo sistemos pertvarkos taryba. 1990-ųjų sausį paskelbtas Švietimo įstatymo projektas. Tad 1990 m. kovo 11 d. paskelbus apie atkuriamą nepriklausomą Lietuvos valstybę švietimo pertvarkos kryptys jau buvo parengtos. O 1991 m. birželio 25 d. buvo priimtas Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas. Visų šių švietimo sistemą sunorminusių dokumentų ašis ir variklis buvo M.Lukšienė.

VEIKO ARCHIVO NUOTR.

Kai 1989 m. „Žinijos“ draugija ryžosi išleisti M.Lukšienės Tautinės mokyklos koncepciją, joje buvo nuskaita ilgalaikė švietimo sistemos perspektyva.

„Kai kartais išgirstu kritiškų pasisakymų dėl M.Lukšienės kurtos tautinės mokyklos, turiu pripažinti, kad ir tuomet netrūko nesupratimo ar skepsio nuotaikų. Kai kurie mūsų edukologai, profesūra prieštaravo tautinės mokyklos koncepcijai. Jie buvo sovietinės mokyklos apologetai“, – prisiminė ranka rankon su habilituota mokslų daktare dirbusi L.Abraitytė.

Kaip savo įžvalgomis dalijasi dr. Darius Kuolys, daktarė M.Lukšienė jau pirmaisiais nepriklausomybės metais priminė, kad laisvė – sunki našta, reikalaujanti kruopštaus pasirėmimo ir didelės atsakomybės. 1991 m. rašy-

tame tekste ji teigė, kad švietimo sistema „privalo padėti žmogui atgauti savo žmogiškąjį orumą, atskleisti jam kelią, kuriuo eidamas pajėgtų formuotis laisvei (...). 1992-aisiais daktarė vėl pabrėžė mokyklos istorinį vaidmenį – „padėti laisvėti visai tautai ir valstybei“.

Svarbu tai, kad M.Lukšienės sukurta švietimo koncepcija tarptautinės Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (OECD) ekspertai raporte apie Lietuvos švietimą apibūdino kaip geriausią tokio pobūdžio dokumentą Rytų ir Vidurio Europoje.

M.Lukšienė – ir vienintelė mokslininkė Lietuvoje, apdovanota vienu prestižiškiausių tarptautinių UNESCO Jano Amoso Komenijaus medaliu. Šis apdovanojimas buvo didžiulė garbė Lietuvai.

Iš kur tokia erudicija ir įžvalgos? Atsakymą iš dalies pateikia jos kilmė. Meilutė Julija Lukšienė-Matjošaitytė gimė 1913 m. rugpjūčio 20-ąją Vienoje, Austrijoje. Jos mama Julija Janulaitytė-Biliūnienė-Matjošaitienė (buvusi rašytojo J.Biliūno žmona) – gydytoja, visuomenės ir politinė veikėja, kilusi iš žinomos inteligentų Janulaičių šeimos. Tėvas Stasys Matjošaitis-Esmaitis buvo pedagogas, žurnalistas, literatas, vadovėlių autorius. Jos pusės seserė – garsi pasaulyje mokslininkė Marija Gimbutienė, kurios mama Veronika Alseikienė (Lukšienės mamos sesuo) – gydytoja, Vilniaus karšto veikėja, būdama brandaus amžiaus pradėjusi mokytis anglų kalbos, kad suprastų dukters darbus. Motinos brolis Augustinas Janulaitis – garsus kultūros, politikos veikėjas, mokslininkas, universiteto profesorius, vertėjas.

Lietuvos inteligentų, dvarininkų edukacinė aplinka padėjo pamatus subręsti intelektualiai ir pilietiškai asmenybei. ■

APŽVALGA

Po M.Lukšienės naujų švietimo lyderių neatsirado

Lietuvos švietimą ir aukštąjį mokslą į Europos Sąjungos užribį nuvairavo senoji mokyklų direktorių ir universitetų rektorių nomenklatūra, o naujosios kartos vidurinė Švietimo ir mokslo ministerijos valdininkijos grandis buvo pernelyg baili pasipriešinti neprotingiems politikų užmojams.

Jonė Kučinskaitė

Šie metai Lietuvoje paskelbti prof. Meilės Lukšienės metais. Tačiau per 23-ejus nepriklausomos mūsų valstybės metus nuo profesorės idėjų buvo nutolta šviesmečiai. Šiandieninė mūsų mokykla netapo nei kūrybiška, nei tautiška, o ir mokslo nebeliko. Kodėl?

Aukštąsias mokyklas valdė valstietiško mentaliteto vadovai

Pirmasis atkurtos nepriklausomos Lietuvos kultūros ir švietimo ministras, M.Lukšienės mokinys dr. Darius Kuolys sako, kad profesorės kelta tautinės mokyklos, kuri kuria tautą ir stiprina valstybės galias, idėja nebuvo priimtina į valdžią 1992 m. grįžusiai senajai partinei nomenklatūrai. Todėl nuo 1988 m. kurta švietimo koncepcija (OECD ekspertų įvertinta kaip pažangiausia pasaulyje) 1992 m. kairiųjų buvo atmesta.

Pažvelkime atidžiau, kas iš tiesų tuo metu vyko Lietuvoje ir kaimyninėse valstybėse.

Vieną jauniausių Europoje ir pasaulyje kultūros ir švietimo ministrų D.Kuolį (į ministrus buvo paskirtas 28-erių), entuziastingai pradėjusį reformuoti nekūrybingą, kalimu grįstą švietimo sistemą, 1992 m. pakeitė senoji karta. Į valdžią grįžusi LDDP į kultūros ir švietimo ministro kėdę vėl grąžino paskutinį sovietinės Lietuvos kultūros ministrą Dainių Trinkūną (61 m.). Vėliau jį keitė Vladislavas Domarkas (55 m.), Zigmas Zinkevičius (71 m.)... Lygiai taip sulig kiekviena nauja Seimo kadencija arba Vyriausybės pasikeitimu didėjo ir viso Ministrų kabineto vidutinis amžius.

O štai kaimyninėje Estijoje (su kuria nuolat mēgstame lygintis ir kurios švietimo bei aukštojo mokslo sistema kopijuoja pačią pažangiausią Europoje ir pasaulyje Suomijos švietimo sistemą) nuo pat nepriklausomybės atkūrimo tiek švietimo, tiek apskritai visos vyriausybės narių amžius buvo vienas palankiausių reformoms. Štai vidutinis atkurtos nepriklausomos Estijos valstybės premjero Marto Laaro vyriausybės ministrų amžius buvo 35 metai. Prie buvusių vidurinių mokyklų bei aukštųjų mokyklų vairo taip pat stėjo nauja karta.

„Pamenu, apie 1997-uosius važiuavau į konferenciją Tartu. Sekmadienį mus pakvietė apsilankyti Tartu universitete, ir nors buvo savaitgalis, mus pasitiko pats rektorius. Jaunas, kiek per trisdešimtmetį perkopęs vyras, po Estijos nepriklausomybės atkūrimo išvykęs į

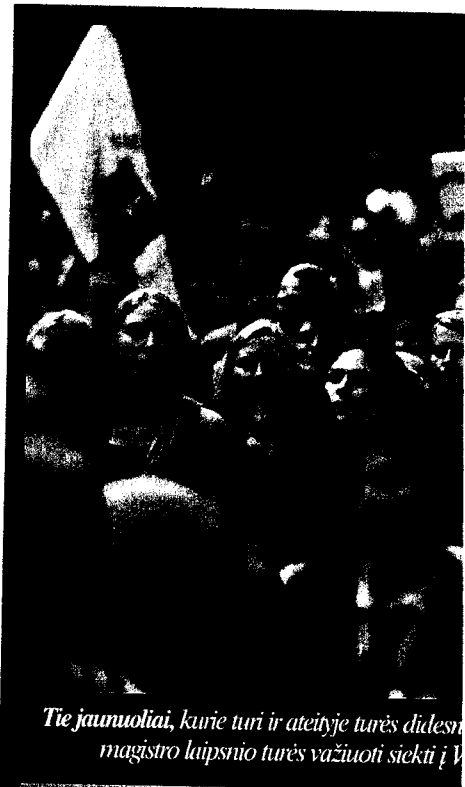
JAV, ten apsigynęs daktaro laipsnį ir grįžęs į gimtinę, – prisimena istorikas, žurnalistas Kęstutis Petrauskis. – Jis iš karto skyrėsi ne tik jaunu amžiumi, plačiomis pažūromis, erudicija, pasaulio suvokimu, bet ir vizija: kaip atrodytų jo vadovaujamas Tartu universitetas po penkerių, dešimties, penkiolikos metų. Jis kalbėjo kaip šeimininkas.“

Lietuvos aukštosiose mokyklose nieko panašaus nebuvo. Tie, kurie laikė save aukštojo mokslo elitu, iš esmės buvo trumparegiai savanaudžiai. Sovietmečiu susiformavęs aukštojo mokslo elitas neturėjo jokios vizijos, kaip aukštoji mokykla turi atrodyti po penkerių, dešimties, penkiolikos, dvidešimties metų. Vienintelis tariamo aukštojo mokslo elito tikslas buvo išsireikalauti autonomijos. Ir, padedami senosios nomenklatūros parlamente, jie to pasiekė. O jau vėliau universitetų administratoriai tapo visiškai neliečiami. Jiems jokios įtakos nebegalėjo turėti nei švietimo ir mokslo ministras, nei studijuojanti jaunuomenė.

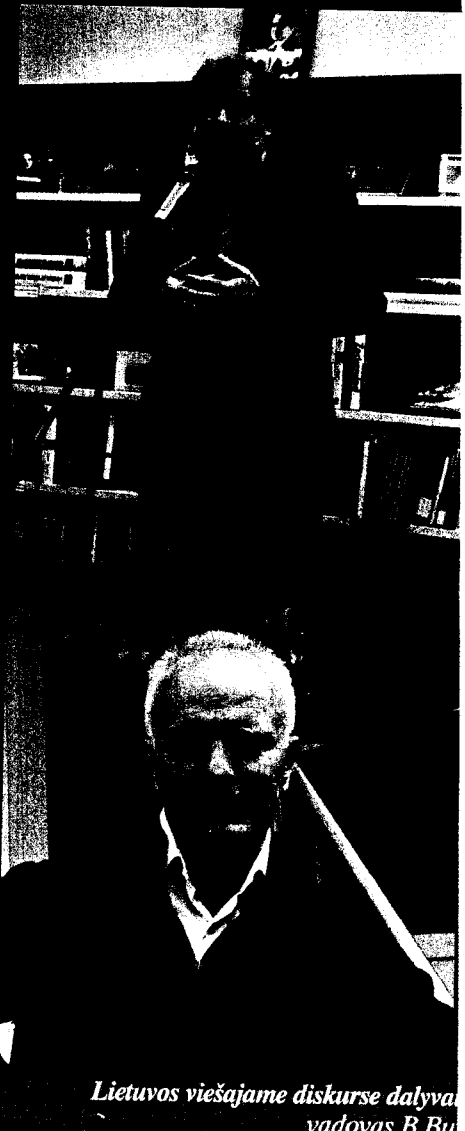
O ir jokių rimtų mokslo laimėjimų (išskyrus tiksluosius ir gamtos mokslus) mes neturime. Ypač kritinė socialinių ir humanitarinių mokslų padėtis. „Parašytų mokslo darbų daugybė, bet jų vertė abejotina: kalba paini, nesuprantama. Bet ne todėl, kad ten daug mokslis-kumo, o todėl, kad mūsų socialinių ir humanitarinių mokslų atstovai neformuluoja jokių naujų idėjų, tik vieni kitus kopijuoja, o kad šito nesimatyti, rašo suveltai, neįmanoma nieko suprasti, – konstatuoja K.Petrauskis. – Užtai paimi skaityti bet kurį britų istoriko Niallo Fergusonso knygą, ir atrodo, kad skaitai ne mokslo veikalą, o detektyvą. Rašoma taip, kad būtų suprantama plačiajai visuomenei. Kitaip sakant, jis ne tik formuluoja idėjas, bet ir populiarina mokslo kryptį.“

Galiausiai, istoriko žodžiais, mes iš esmės neturime mokslo atstovų (išskyrus prof. Egidijų Kūrį ir dar porą mokslo atstovų), kurie dalyvautų viešajame diskurse. Dar prastesnė padėtis atsiskleistų, jei panagrinėtume, kiek mokytojų ir mokyklų direktorių dalyvauja tame viešajame diskurse: vos du – Saulius Jurkevičius (Vilniaus licejaus vadovas) ir Bronislovas Burgis (KTU gimnazijos direktorius), o kiti tyli. O kai tarp mokytojų, mokslininkų nėra diskusijų, tai iš kur gims idėjos, vizijos?

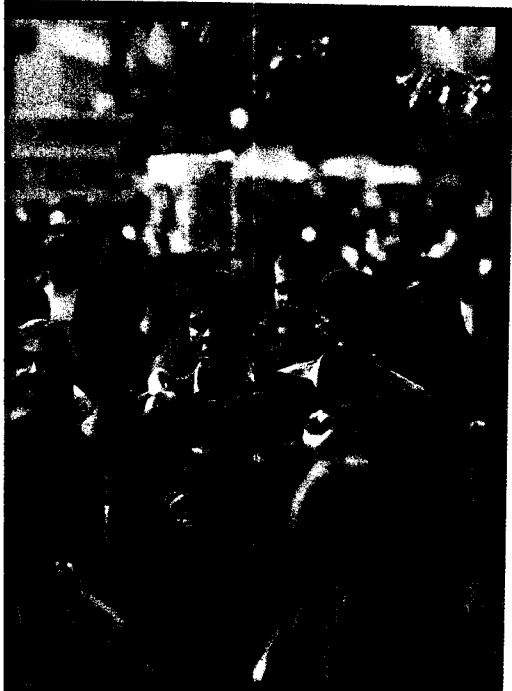
Estijoje tokių intelektualų – daugybė. Šiandien Estija turi du universitetus, vienas kurių

Tie jaunuoliai, kurie turi ir ateityje turės didesnių magistrų laipsnio turės važiuoti siekti į V

Lietuvos viešajame diskurse dalyvauja vadovas B. Bu

↑ cijų moksle, versle ar viešajame sektoriuje, bent jau lių aukštasis mokyklas ar atvirosius universitetus

◀ *Buvęs kultūros ir švietimo ministras D.Kuolys: „Lietuva, 1992 m. nuneigusi M.Lukšienės su komanda rengtą švietimo koncepciją, rėmė iš esmės asmeniniais kiekvieno paskiro ministro susižavėjimais“*

du mokyklų direktoriai: KTU gimnazijos Vilniaus licejaus direktorius S.Jurkevičius

nuolat patenka į geriausių pasaulio universitetų reitingus. Be to, jie pirmieji subūrė aštuonių pasaulio universitetų konsorciumą ir įsteigė atvirąjį universitetą (Estijos elektroninis universitetas), skirtą norintiesiems studijuoti nuotoliniu būdu.

Lietuvos mokesčių mokėtojai išlaiko keturiolika valstybinių universitetų, be to, įsteigti dar devyni nevalstybiniai universitetai, tačiau neturime nė vienos pasaulyje konkurencingos aukštosios mokyklos, kuri patektų bent į geriausių pasaulio universitetų penkišimtuką.

Daugelis ministrų įkvėpimo sėmėsi stebėdami išdaviko L.Giros paminklą

Vizionieriškumo stigo ir absoliučiai daugumai mūsų švietimo bei mokslo ministrų. Tikrąjį mūsų švietimo ir mokslo ministrų akiplotį parodo faktas, kad nė vienas iš buvusių devynių konservatorių, socialdemokratų, krikščionių demokratų, liberalų ministrų neužkliuvo priešais ministerijos (ŠMM) langus stovintis Lietuvos išdaviko Liudo Giros paminklas. Kad ir kaip būtų keista, šį paminklą nurodė išskelinti ne sisteminių partijų ministrai, o šiandien ministeriją valdančios Darbo partijos atstovas.

D.Kuolys pastebi, kad ir Estija, ir kitos per pastarąjį dvidešimtmetį iš autsaičių tiek švietimo, tiek aukštojo mokslo srityje išsiveržusios valstybės pirmiausia identifikavo savo trūkumus, tada formulavo siekinius ir numatė priemones bei būdus, kaip ir iki kada tų tikslų jos pasieks. Lietuva, 1992 m. nuneigusi M.Lukšienės su komanda rengtą švietimo koncepciją, rėmė iš esmės asmeniniais kiekvieno paskiro ministro susižavėjimais. Nuvažiuoja naujas ministras į Daniją – puolame rengti daniškos koncepcijos, nuvažiuoja kitas ministras į Prancūziją – darome taip, kaip prancūzai, grįžta naujas ministras iš Jungtinės Karalystės – viską keičiame pagal britus...

Nepriklausomybės pradžioje į ŠMM dirbti atėję naujosios kartos valdininkai buvo per dideli kinkadrebai ir neuztikrino darnaus sistemos darbo, perimamumo, pasiduodami ministrų sapalioneis. Patys valdininkai užvis labiau rūpinosi, kaip gauti mokslo laipsnius ir pedagoginius vardus. Tačiau šiandien kiekviename ŠMM skyriuje yra nuo vieno iki keleto humanitarinių ar socialinių mokslų daktarų.

„Iš tikrųjų po M.Lukšienės, su kuria man teko labai trumpai dirbti, buvo gal pora asmenybių – tai Žibartas Jackūnas ir Pranas Gudynas, kurie dar turėjo švietimo ir aukštojo mokslo krypties viziją. Bet šiandien tokių žmonių nebėra, – tvirtina istorikas, švietimo tinklaraščių autorius Evaldas Bakonis ir paaiškina: – O naujas idėjas formuluoti turintis buvęs M.Lukšienės Pedagogikos institutas, šiandien pervadintas Ugdymo plėtotės centru, daugelio švietimo ir aukštojo mokslo srityse dirbančių žmonių lūpomis vadinamas tiesiog ministerijos taksistu, nes nebeformuoja jokių uždavinių, jokių tikslų, tik dokumentus vežioja pirmyn atgal.“

Intelektualas, vadovėlių autorius, leidyklos

„Baltos lankos“ vadovas Saulius Žukas pastebi, kad tiek švietimo, tiek aukštojo mokslo padėtis ypač suprastėjo po 1998 m. Rusijos krizės. Kitos sritys apie 2003-uojuosius ėmė atsitiesti, o švietimas ir aukštasis mokslas kaip įkrito į duobę, taip ir tebekrinta. „Būtent tada, po Rusijos krizės, buvo nuspręsta, kad mokyklose vaikus pratybų sąsiuviniais aprūpins nebe mokyklos, o patys tėvai ir tik vadovėlius pirkiančios mokyklos. Bet šiandien jos jau ir vadovėliams nebeturi pinigų, – dėsto S.Žukas. – Prie visų kitų blogybių reikėtų priskirti ir tai, kad stingant lėšų pradinė klasių mokytojų rengimas buvo supaprastintas, tai yra perkeltas į kolegijas. Mano galva, turėtų būti atvirščiai – pradinė klasių mokytojas turėtų turėti ne mažesnį nei magistro kvalifikacinį laipsnį.“

Užtat atėję į mokyklas atviromis širdelėmis ir žinių ištroškusiomis akelėmis septynmečiai po ketverių metų pradžios mokykloje dažnai praranda bet kokią motyvaciją mokytis.

Į gimnaziją daugelis vaikų ateina visiškai nusimokę, todėl kasmet daugėja vaikų, kurių prastėjančius skaitymo, rašymo, kalbėjimo, skaičiavimo ir gamtos mokslų išmanymo gebėjimus parodo tiek tarptautiniai tyrimai, tiek valstybinių brandos egzaminų rezultatai.

Tiesa, ŠMM atstovai, kaip pastebi S.Žukas, mėgina nuneigti, kad padėtis blogėja. Ir didžiausias paradoksas buvo, kai S.Žukas, remdamasis mūsų moksleivių tarptautinių pasiekimų rezultatais, vasarą vykusioje „Santaros-Sviesios“ konferencijoje pabrėžė, kad toliau nebegalime taip žlugdyti vaikų ateities, reikia imtis priemonių, o ta pačia statistika remdamasis ŠMM atstovas įrodinėjo, esą mokinių pasiekimai smarkiai gerėja. „ŠMM atstovai pagaliau turėtų pradėti kalbėti tiesą“, – apibendrina S.Žukas.

Maža to, apie 2000-uosius, kai parlamentų vietas užėmė daugybė naujokų iš provincijos, išryškėjo dar viena blogybė – politikų mėginimas spausti švietimo ir mokslo ministrus dėl to, kad, girdi, mūsų abiturientai prastai laiko valstybinius brandos egzaminus. Todėl ministrai ėmė pataikauti rėkaujantiems Seimo kaimiečiams ir leisti egzaminų kartelę žemyn. Štai šios kadencijos parlamentas priverė ŠMM vadovybę sumažinti valstybinio lietuvių kalbos brandos egzamino reikalavimus. O matematikos mokytojai pastebi, kad siaurėja jau ne tik lietuvių kalbos, literatūros bei istorijos programų apimtis, – ir iš matematikos vadovėlių sulig kiekvienu to paties autoriaus vadovėlio perleidimu išimami atskiri skyriai.

Apibendrinant reikia pripažinti: nors apokaliptinės Lietuvos švietimui ir mokslui skelbti nėra pagrindo, vis dėlto tie jaunuoliai, kurie turi ir ateityje turės didesnių ambicijų moksle, versle ar viešajame sektoriuje, bent jau magistro laipsnio turės važiuoti siekti į Vakarų šalių aukštąsias mokyklas ar atvirosius universitetus, nes per pastaruosius dvidešimt trejus metus mūsų sistemos švietimo laivas buvo varuojamas ne į tą pusę, o dažnai ir apskritai nevairuojamas. ■